

Històries menudes que fan gran una vall

Text > LAURA REIXACH

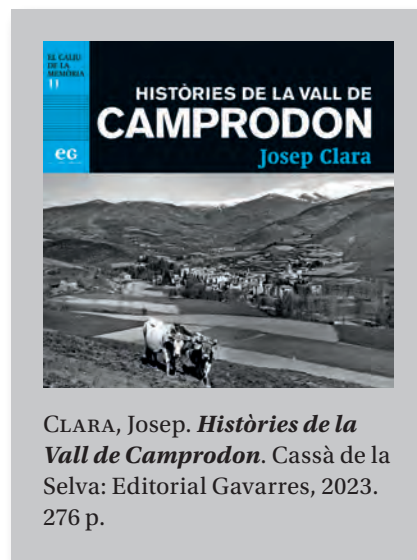
«**L**a Font Nova, el 18 de juliol de 1909, va informar que [...] Camprodon podia vanagloriar-se de poder comptar amb el primer servei públic i regular establert a Espanya de telegrafia alada per mitjà de coloms missatgers.» Aquesta dada tan curiosa, que exemplifica com n'era, de diferent, la vida quan ni el wifi ni Internet s'havien convertit en companys ineludibles de la nostra quotidianitat, és una de les moltes descobertes sorprenents que podem trobar en aquest magnífic onzè volum de la col·lecció «El Caliu de la Memòria», de l'Editorial Gavarres, que és *Històries de la Vall de Camprodon*, de Josep Clara (Girona, 1949).

Inoculat amb el virus de l'interès pel passat i empès per la seva relació sentimental amb aquest territori, aquest historiador de soca-rel que és Josep Clara s'ha capbussat en arxius públics i privats i n'ha emergit amb un cabàs ple d'anècdotes sorprenents, incidents mundans i esdeveniments corprenedors que li han permès bastir un retrat amplíssim d'aquesta esplèndida vall de la serralada pirinenca.

Trifulgues veïnals, crims d'envergadura o topades amb la fauna autòctona són, entre molts d'altres, alguns dels fets diversos que podem trobar a *Histò-*

ries de la Vall de Camprodon. Relatats amb rigor i perícia, Clara moltes vegades els documenta amb extractes i citacions de fonts directes: premsa, cartes, sentències judicials, documents institucionals, etc. I sovint també els acompanya amb mencions bibliogràfiques d'altres autors. Entre aquestes, cal destacar les que provenen de Carles Bosch de la Trinxeria. Paga la pena no perdre's la que explica la història d'un llop que es va encinglar al Gra de Fajol i va ser perseguit per cans i per un pastor. Un episodi ple d'acció i risc, narrat amb una mestria tan lloable que talment ens sembla estar trepitjant els cingles tallats quasi a pic, víctimes del vertigen que les altures excessives provoquen i amb l'ai al cor per por de perdre'ns i estimbar-nos.

I si el farciment d'aquest *Històries de la Vall de Camprodon* és de qualitat i gens feixuc de llegir —gràcies al fet que les onze seccions que el formen són de temàtica variada i tenen com a únic nexa d'unió el territori, la qual cosa permet al lector endinsar-se en les històries sense avorrir-se ni enfafegar-se—, no gens menys remarcable n'és el disseny. Una imatge de coberta excel·lent, que il·lustra amb encert la temàtica de l'obra i que és tan sociològicament interessant com la resta de

CLARA, Josep. *Històries de la Vall de Camprodon*. Cassà de la Selva: Editorial Gavarres, 2023. 276 p.

fotografies que introdueixen les diferents temàtiques tractades a *Històries de la Vall de Camprodon*.

Després d'*Històries de frontera*, cinquè volum de la mateixa col·lecció, l'autor continua, amb aquest altre volum dedicat a Camprodon, la seva sòlida comesa de bastir una historiografia local ferma i fiable, per crear així un patrimoni de memòria que ennobleix la tasca editorial. Sens dubte, com diu Jaume Fabre, el seu prologuista, Clara fa Història amb majúscula.

La poesia de la vida

Text > MIREIA LLEÓ I BERTRAN

Darrere d'aquest títol gairebé provocador, hi ha la voluntat de ser lliure, qualitat que ja ens suggereix Jordi Cervera en el pròleg. I aquesta qualitat l'anomena «l'encant verge dels francitiradors, d'aquells que s'arrisquen a anar per lliure, a obrir els seus propis camins entre la brosta i això el fa a la vegada totalment imprevisible i immensament atractiu».

I Joaquim Pijoan, en les paraules inicials a tall de presentació, ens remet a l'inici dels seus primers passos

en la poesia, quan era un adolescent enamorat. Pijoan no ha deixat d'escriure, amb temporades de més visibilitat pública i altres en l'ombra. És important remarcar que l'autor va ser el guanyador del Premi Sant Jordi amb la novel·la *Sayonara Barcelona*.

D'altra part, manté el ritual d'un diari des de fa gairebé quaranta anys, per la qual cosa podem pensar que som davant d'una persona constant, observadora, amb la tenacitat d'esciure i viure al mateix temps. I com a amant de la lectura i de l'escriptura,

aquesta vegada, ha volgut entrar al món de la poesia sense poètica, com una mena de joc. Al cap i a la fi, potser del que es tracta és que cadascú es deixi endur per les paraules, les referències, les al·lusions i aquest to irònic que plana per tot el llibre. Hi ha lloc per a la nostàlgia i el record, com el text «Diumenge Pasca Granada» o el que fa esment del paisatge de la vall natal (la Vall d'Aro). I també per a les referències a la música: Juli Garreta, Bach, Raimon, Messiaen, Jaume Aragall, Bob Dylan, Mishima. També hi

Tossa, més enllà de la postal

Text > ROSA MARIA GIL TORT

Hi ha dues referències bíbliques que han fet fortuna per definir el que Tossa ha estat en el món de l'art i la cultura. La primera, «Tossa, paradís blau», data del 1934. La devem al pintor i poeta rus Marc Chagall, que va arribar a Tossa fugint de la persecució antisemita i en va acabar xuclant totes les blavors. La segona, «Tossa, Babel de les Arts», és de Rafael Benet.

«Babel de les Arts» va ser la manera que Benet va trobar per definir aquell univers artístic que va esclatar, entre 1928 i 1935, quan desenes d'artistes europeus de primera línia van aterrar a Tossa, fugint del totalitarisme incipient i cercant nous llenguatges artístics a què aferrar-se. Tot va començar amb el pintor Créixams, i el seu reclam entre els amics de París, i Steyer, l'hostaler que ofería un espai lluny d'Alemanya, on ja tronava. I després els Johnstone, i l'hotelet blanc dissenyat per Fritz Marcus a la falda del turó que domina la badia.

I, entre tots, Benet, que gràcies a Créixams descobreix aquest poblet tan a prop i tan lluny de Barcelona, i hi planta tenda, fascinat per «l'ocre roig dels penya-segats, argent oxidat del mar, ressonàncies vellutades de verds negres de la nit banyada per la lluna». Hi trobem el pintor, que queda corprès

de tanta bellesa, i hi trobem el crític d'art i l'agut observador, i la possibilitat de difondre el que veu a la premsa, especialment a *La Veu de Catalunya*, a partir de 1933.

Benet escriu la crònica d'aquella primera onada, a voltes rosa, amb el retrat de cadascun dels protagonistes, amb el detall de qui hi ha compartit taula, barca i gandula al sol. El seu estil, la seva personalitat, la seva obra i també la vida que traspua. Tot en una foto fixa, que el 1933 té l'encant de la descoberta i que el 1934 ja comença a amanerar-se. La crònica ens guia per la història d'Europa del primer terç del segle xx i les seves conseqüències. Tot i que una part dels textos ja havien estat divulgats, la voluntat de Benet, el 1967, en reunir-los, anotar-los i revisar-los —i l'encert de Glòria Bosch i Susanna Portell en editar-los— ens convida a anar més enllà. Les editores, parlant del desafortunat final de la Casa Zügel, fan una reflexió que mereix aplicar-se a tot el món que descriu aquest llibre: com el patrimoni cultural ofereix la possibilitat de desplegar-hi moltes connexions i enllaços clau.

Darrere la imatge colorista de barrets, cabassos, teles, pinzells i pijames, hi ha la remor somorta del que passa. Assistim a un món que s'acaba, i que

ha la presència d'autors i personatges diversos, com ara Leopardi, Proust, Kafka, J. V. Foix, Ulisses, Homer, Abraham Mohino, William B. Yeats.

Al llibre llegim i escoltem, com un baix continu, paraules de la Bíblia, que l'autor usa amb naturalitat i respecte, integrades del tot en el text. En aquesta amalgama de sons, de pregàries i de records hi ha lligams amb les arts, perquè Joaquim Pijoan dibuixa i pinta. Una sensibilitat que, aquesta vegada, l'acosta a la poesia. Diria que es tracta d'una poesia que brolla de

tot el que ha viscut i ha imaginat, del que ha llegit i ha escoltat. Poesia amb la voluntat de fer visible una capacitat per a l'anàlisi i l'observació de la vida, de la soledat, de l'interior de cadascú. D'una vida que, d'un bon inici, va dedicar versos, segons ell maldestres, «per acompanyar el ramell de muguet que faria arribar a les tendres noies en flor del seu particular camí chez Swann, en aquella, llavors tan bucòlica, Vall d'Aro natal». Paraules que brollen de l'experiència, de l'observació i de la vida feta.

BENET, Rafael. *Tossa, Babel de les Arts (1933-1936)* [edició a cura de Glòria Bosch i Susanna Portell]. Girona: Diputació de Girona, 2023. 252 p. (Josep Pla)

ahora està covant l'ou de la serp. Benet percep l'amenaça al territori, i posa l'esperança en l'Assemblea de la Costa Brava. També la dificultat política de liderar projectes culturals, com el museu que inauguren el 1935. I l'episodi final, amb l'arribada dels cuirassats a la badia i l'embarcament de la majoria, fugint de la guerra, quan Georges Kars s'abraça a una Lola Bech adolescent aquell vespre de 1936, abans de salpar, i li diu: «Lola, perdem un món i un paradís. Mai més el podrem recuperar». Se suïcidà a Suïssa el 1944, encaçat per la Gestapo. Altres companys de platja i tertúlies finiren a les cambres de gas, i tots es dispersaren per no tornar. Aquí va arribar la guerra i després tot ja va ser una altra cosa.

PIJOAN, Joaquim. *Soc pas poeta, jo!* Barcelona: Stonberg Editorial, 2023. 93 p.